

τρι- 'tres' i φύλλον 'fulla', degué ser adaptat vulgarment a la fonètica llatina en una forma com *TRĪFŪLU, de la qual vénen quasi totes les formes romàniques, i que també apareix amb romanització incipient en diverses glosses llatines: «*tribblo*: id est herba trium foliorum», «*triblo*: trium foliorum herba», «*tribulo*: id est trium foliorum», CGL III, 578.68, 596.2, 629.71. A Sardenya, com exposa MLWagner (ASNSL CXL, 243) hi hagué una adaptació diferent de la forma grega, en què conservant-se la -LL- doble s'hagué de traslladar l'accent segons el sistema llatí: campid. *trevúllu*, *travúllu*, *truvúllu* (on ll és ll).

DERIV.: *Trevolat*. *Trevolet*, *triv-* (supra).

1 Segons *AlcM*; el *DFgra*. escriu *trévol* com a forma mall., ço que correspondria a *trévol* segons el seu sistema, però *AlcM* deu saber-ho millor. No existeix una variant *trevoll*, òbviament hapax gràfic sense valor.

Tri-, V. tres *Tria*, V. *triar* i *trellat* *Trià* 'greixonera', V. *tià* (TEGINAT) *Triaca*, *triacal*, V. *triaga* *Triacant*, V. *acant* *Triacla*, V. *triaga* *Triada*, *triade*, V. tres *Triadament*, V. tres *Triadelf*, cpt. dels gr. τρι- 'tres' i ἀδελφός 'germà' *Triadis*, *triador*, V. *triar* *Triadú* (no hi hauria aquí algun -DNUM sota disfressa?): poc probable l'explicació que ens dóna *AlcM* d'aquest cognom que troba en més de 7 localitats del Princ. (hi ha algú que es digui *Triadú* en el Ross.?) *Triadura*, V. *triar* *Triafarma*, V. tres

TRIAGA, paraula mig-sàvia, presa del ll. *theriāca*, i aquest, del gr. θηριακή 'remei contra el verí dels animals', 'contraverí', derivat de θηριον 'animal'. □ 1.ª doc.: Llull.

«Un scolà dix a son maestre que molt se meravella per qual natura la *triaga* podia ésser contraverí, com sia cosa que *triaga* sia feyta de ferí», Llull (*Merrav.*, NCL. III, 54), entenen que és substància tòxica o venenosa, que conté metzina. Les dones pretenen saber tota cosa, com «si lo riubarbre és sec o humit, e quants materials entren en la *triaga* e ---», BMetge (*Somni* III, NCL., 120.9); «l'hom qui té *triaga*, no deu beure verí per fiança d'aquella» en les *Sentències Morals* teofràstiques p. p. Bofarull segons un ms. de mj. S. xv (*CoDoACA* XIII, 203).

En la tradició lexicogràfica des de Joan Esteve (1472, *Liber Elegantiarum*): «*triaga*: tyrax, turiaca» (f^o s-5v^o) i Busa-N. 1507. Tots dos prefereixen la forma *triaga*, amb evolució semi-popular de la -c-. D'altres digueren, amb pronúncia més allatinada *triaca*: «los apotcharis feren parada de les drogues y altres preparatoris, per fer la *triaca*: pararen davall lo porxo de St. Jaume» a Bna. (c. 1560, *Ardits*, v, 295); forma que apareix cada cop més des de llavors, i encara que no s'hagi generalitzat tant com en el cast. *triaca*, és la que han usat molts en els nostres dies, com Fontserè que demanava la inclusió de *gran triaca* en el *DOrt.*, per designar el tipus especial que també es va dir sovint *triaga magna* (dues cites d'aquest, Ss. xvii-xviii, en el *DÀg.*): «el soroll del rodet y la mola, trontollant

el petit edifici, se'm féu, en el primer moment, irresistible, mes a poc a poc vaig habitar-m'hi, fent-me l'efecte d'una *triaca* qu'apaybagava 'l gran dolor de mon cos nafrat», MrnVayreda (*Puny.*, x, 158 (127)).

Un predomini semblant de la forma amb pèrdua de la vocal de la síl·laba inicial, en cast. *triaca*, i formes anàlogues es troben, amb caràcter ja més minoritari en les altres llengües romàniques: it. *triaca* [S. XIII], avui més aviat *teriaca* [S. XIV], fr. ant. *triacle* després *thériaque*, oc. ant. *teriaca*, *ti-*, i també *triacla*, port. *triaga*, avui més aviat *teriaca*. En cat. la forma regular ha estat rara, si bé es llegeix *tiriaca* en alguna obra de Llull (*AlcM*), però *triacla* tres vegades en l'*A. Sci.* etc. (amb la -l- repercussiva com en oc. antic).

Aquesta -l- de la e inicial és una anomalia fonètica d'explicació dubtosa: potser contaminació de *triar* (per la tria dels ingredients amb què es feia). Però donada l'enorme influència dels tècnics musulmans: botànics, metges i farmacòlegs d'Espanya i el Magreb, en l'Europa medieval, i el fet que en efecte hi ha documentació del mot en aquestes fonts, en forma mossàrab (Colin, *Hespéris* VI, 63) és versemblant que hi intervingués la ultracorreció de la fonètica àrabi-ga (que introduïa per sistema una vocal en els grups inicials com *tr-*). Segurament així s'originaria aquesta variant, després consolidada per la dita interpretació.

DERIV.: *Triacal*, -agal. *Triaguer* [StVicentF III, 293. 11, 13; JRoig, *Spill*, 4535, 8482], -aquer, *triagaire* (Bulbena), *triaguera*.

Trialles, V. *triar* *Triança*, *triançar*, V. *tre-* *Triandre*, V. tres + *andro-* *Triangle*, *triàngul*, *triangulació*, *triangular*, *triangulatura*, V. *angle*

TRiAR, mot comú amb l'oc. *triar* 'escollir' i el fr. *trier* 'seleccionar', però en totes tres llengües té també, des dels orígens, el significat de 'separar, apartar', que es pot creure originari; d'etimologia obscura, si bé en tot cas llur base comuna i primitiva hagué de tenir la forma *TRiARE; se suposa que aquesta base es vagi extraure secundàriament del verb cat. i oc. *destriar*, fr. ant. *destrier*, 'separar, discernir', que vindria d'un ll. vg. *DESTRIARE 'separar amb un solc', 'separar', derivat del ll. STRĪA 'solc', STRĪĀRE 'formar estries o arrugues': suposició versemblant encara que incerta. □ 1.ª doc.: mj. S. XIII (també ja en una carta de 1274, del vescomte de Cardona, *RHisp.* xxxvii, 154).

En els Proverbis de Guillem de Cervera, escrits entorn de 1250, el nostre màxim poeta gnòmic encomanava, als seus fills, molta lectura, a condició de fer-la bé i discernint: «e ligin trobarets, / si sabets legir bé e *triar*, tal saber / que vós mateix e mé complirets de plaer» (20b). El seu continuador (potser parent, qui sap si un d'aquells fills) Cerverí de Girona, també l'usa amb el valor de 'discernir', amb matís un poc més material: «savis fols e savis *tria* / al parlar --- / --- e més valria / ---» 'l'intelligent sap distingir per llurs paraules els folls dels assenyats', en el poema «Totz nobles sèyner deuria ---» (Ug., 79.7, que Jeanroy tradueix bé «le sage discerne, d'après les paroles, les sages des